

واحد تهران مرکزی

دانشکده حقوق، گروه جزا و جرم‌شناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: جزا و جرم‌شناسی

عنوان:

سیاست جنایی تقنینی و قضایی ایران در قبال جرم براندازی نظام

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر علی نجفی توانا

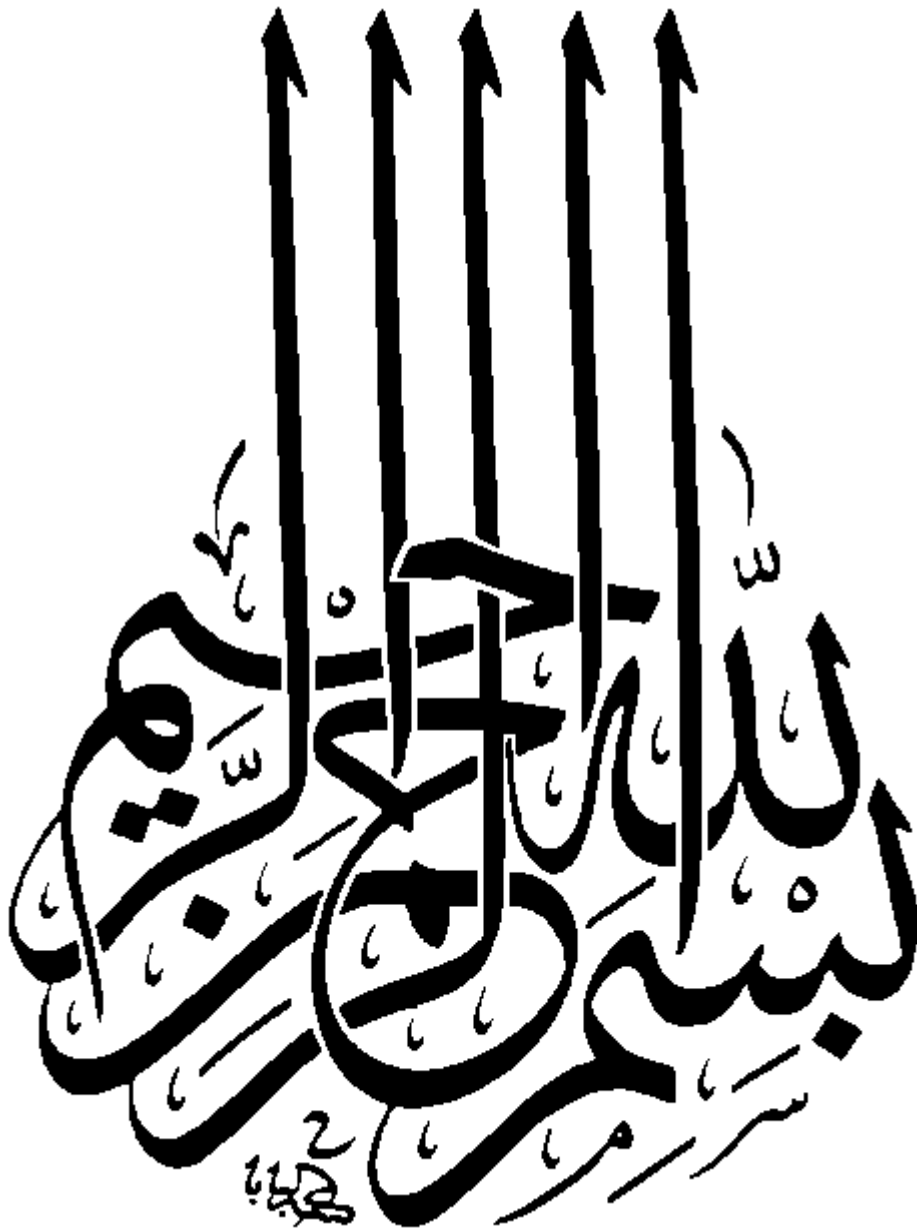
استاد مشاور:

جناب آقای دکتر محمد اسماعیل افراسیابی

پژوهشگر:

رئوفه چگینی

بهار 1392

تقديم :

ماحصل آموخته هایم را تقدیم می کنم به آنان که مهر آسمانی شان آرام بخش آلام زمینی ام است

به استوارترین تکیه گاهم،دستان پرمهر پدرم

به سبزترین نگاه زندگیم،چشمان مهربان مادرم

که هرچه آموختم در مکتب عشق شما آموختم و هرچه بکوشم قطره ای از دریای بی کران مهربانیتان

را سپاس نتوانم بگویم .

امروز هستی ام به امید شماست و فردا کلید باغ بهشتم رضای شما

ره آوردی گران سنگ تر از این ارزان نداشتم تا به خاک پایتان نثار کنم،باشد که حاصل تلاشم نسیم

گونه، غبار خستگیان را بزدايد .

بوسه بر دستان پرمهرتان

تقدیر و تشکر :

شکر شایان نثار ایزد منان که توفیق را رفیق راهم ساخت تا این پایان نامه را به پایان برسانم و سپاس
بیکران بر همدلی و همراهی و همگامی استاد فاضل و اندیشمند جناب آقای دکتر علی نجفی توانا که
با نکته های دلاویز و گفته های بلند ، صحیفه های سخن را علم پرور نموده و همواره راهنما و راه
گشای اینجانب در اتمام واکمال این پایان نامه بوده است .

بسمه تعالی

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

دانشکده حقوق

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی : واحد تهران مرکزی کد واحد: 101	کد شناسایی پایان نامه: 1012805892060
عنوان پایان نامه : سیاست جنایی تقنینی و قضایی ایران در قبال جرم براندازی نظام	
نام و نام خانوادگی دانشجو : رنوفه چگینی	تاریخ شروع پایان نامه: 90/6/9
شماره دانشجویی: 88083407000	تاریخ اتمام پایان نامه: 92/3/20
استاد/استادان راهنما: جناب آقای دکتر علی نجفی توانا	
استاد/استادان مشاور: جناب آقای دکتر محمد اسماعیل افراسیابی	
1) هدف پژوهش (حداکثر دو خط): با توجه به کمبود منابع در زمینه بررسی جرم براندازی نظام و احساس نیاز به توجه بیشتر به مواد قانونی و ایرادات آن در زمینه این جرم و بررسی سیاست قضایی در قبال آن این موضوع را انتخاب نمودم.	
2) روش نمونه گیری افراد نمونه از نظر تعداد، جنس و غیره (حداکثر دو خط):	
3) روش پژوهش (حداکثر دو خط): کتابخانه ای	
4) ابزار اندازه گیری (حداکثر دو خط):	
5) طرح پژوهش (حداکثر دو خط):	
6) نتیجه گیری (حداکثر سه خط): با توجه به سؤال اصلی پایان نامه که در مقدمه پایان نامه درج شده است پس از مطالعه کتب و تحلیل و بررسی مواد قانونی در زمینه این جرم می توان گفت که برخلاف تصور قانون گذاران و سیستم قضایی جرم براندازی با محاربه که مجازات طراحان براندازی و اقدام کنندگان به آن می باشد کاملاً از نظر عرفی و فقهی متفاوت بوده و از این منظر قانون مجازات نیاز به اصلاح نگرش داشته و بهتر است که جرم براندازی مستقلاً تعریف شده و مجازات مناسب و مساعد تری برای آن در نظر گرفته شود.	

تاریخ و امضا

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه مناسب است

مناسب نیست

بسمه تعالی

اطلاعات مربوط به پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد

دانشکده حقوق

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد واحد: 101	کد شناسایی پایان‌نامه: 101280589206 0
نام و نام خانوادگی: رثوفه چگینی	شماره دانشجویی: 88083407000	سال و نیمسال اخذ پایان‌نامه: نیمسال اول سال 90
عنوان پایان‌نامه: سیاست جنایی تقنینی و قضایی ایران در قبال جرم براندازی نظام		
نام و نام خانوادگی استاد راهنما: دکتر علی نجفی توانا	نام و نام خانوادگی استاد مشاور: دکتر محمد اسماعیل افراسیابی	
تعداد واحد پایان‌نامه: 4 واحد	تاریخ صدور کد شناسایی: 90/6/9	نمره پایان‌نامه دانشجویی: (از 18 نمره)
تاریخ دفاع از پایان‌نامه: 92/3/20	تاریخ ارائه مقاله:	به عدد: به حروف:
		نمره مقاله دانشجویی: (از 2 نمره)
		به عدد: به حروف:
<p>چکیده پایان‌نامه (شامل خلاصه، اهداف، روشهای اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>پس از انقلاب و استقرار نظام اسلامی در ایران تغییر و تحولات مذهبی در تمامی ارکان حکومت ایجاد شد که حقوق و قوانین نیز از این تغییرات بی بهره نماند و اکثر قوانین دستخوش دگرگونی های عمده ای براساس شریعت و آموزه های دینی و اسلامی شدند که از جمله ی آنها قانون مجازات ایران است که می توان گفت پایه و مبنای اصلی آن، شریعت و اصول فقهی و حتی در بسیاری مواد استناد به آیات قرآن می باشد. لکن فرصت اندک و عجله و شتاب مسئولین در تدوین قانون جدید که هم کامل بوده و تمام جرائم را در بر گرفته و هم تماماً براساس شریعت و اصول دینی باشد، باعث شد که در برخی موارد در قانون مجازات نکات ریزی از چشم قانون گذار دور مانده موجب ایجاد ابهامات و ایراداتی در برخی مواد قانونی شود که از جمله این ایرادات عدم تعیین جرم براندازی نظام به عنوان جرم مستقل و در نظر گرفتن مجازات خاص و مستقلی برای این جرم و در نهایت، اختلاط بین جرم محاربه و افساد فی الارض و جرم براندازی است. در واقع قانون گذار ایران نه تنها جرمی همچون جرم براندازی نظام را که مصداق جرم سیاسی می باشد، جزء جرائم عمومی تلقی کرده و هیچ تعریفی از جرم سیاسی در قانون نیاورده بلکه مجازات جرم محاربه و افساد فی الارض که جرمی عمومی است و براساس آیه صریح قرآن در قانون وارد شده و دارای ارکان و شرایط ارتکاب خاص خود می باشد را برای جرم براندازی نظام در نظر گرفته است که این امر در عمل موجب برخی ابهامات و البته ناهمگونی هایی می شود. چرا که در موارد مختلفی که از مصادیق جرم براندازی محسوب می شوند به وضوح می توان دریافت که تا چه میزان با جرم محاربه و افساد فی الارض متفاوت می باشند. مانند براندازی آرام که در آن نحوه عملکرد و شیوه براندازان مسالمت آمیز بوده و کاملاً با روشهای خشن مذکور در جرم محاربه و افساد فی الارض متفاوت است. همچنانکه در فقه شیعه نیز در جرم بغی که همان برخاستن علیه حکومت اسلامی و مبارزه با آن می باشد، کاملاً مخالف و متفاوت با باغیان و مخالفان حکومت اسلامی که همان براندازان به معنای امروزی می باشد کاملاً متفاوت و مخالف با نحوه مقابله با براندازان در قوانین کنونی که همان مجازات سنگین محاربه و افساد فی الارض است می باشد. در این پایان نامه سعی شده جرم براندازی نظام، از باب نوع نگاه قانونگذار و سیاست جنایی تقنینی در خصوص این جرم و نیز سیاست جنایی قضایی و نوع برخورد دستگاه قضا و چگونگی رسیدگی به این جرم پرداخته شود و در خلال آن به بررسی تعاریف و تاریخچه این جرم و برخورد حکام و حکومت های مختلف با آن از قدیم الایام تاکنون و همچنین بیان مصادیق و چگونگی برخورد با آن در فقه و همچنین بیان راهکارها و پیشنهاداتی جهت رفع این ایراد و ابهامات ایجاد شده، پرداخته شود.</p> <p>کلمات کلیدی: سیاست جنایی، سیاست جنایی تقنینی، سیاست جنایی قضایی، براندازی نظام، بغی، باغی، محاربه و افساد فی الارض.</p>		
<p>توجه 1. این فرم باید تایپ شده تحویل داده شود.</p> <p>2. چکیده فوق، همان چکیده داخل پایان نامه است.</p> <p>3. ضروریست کلیه مشخصات پایان نامه که در این فرم درج می گردد با مشخصات تصویبی پایان نامه در لیست کد شناسایی (شامل: اسامی اساتید، فرم درج شده در فرم الف، کد شناسایی) مطابقت داشته باشد.</p>		

امضاء استاد راهنما:

امضاء مدیر گروه:

امضاء ریاست دانشکده:

تاریخ:

تاریخ:

تاریخ:

بسمه تعالی

تعهدنامه اصالت پایان‌نامه کارشناسی ارشد

- اینجانب رثوفه چگینی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی 88083407000 در رشته که در تاریخ از پایان نامه خود تحت عنوان: سیاست جنایی تقنینی و قضایی ایران در قبال جرم براندازی نظام کسب نمره و درجه دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می‌شوم.
- 1- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و....) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه‌های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.
 - 2- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
 - 3- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره‌برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و.... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
 - 4- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ : 1392/3/20

دانشجوی کارشناسی ارشد رتوفه چگینی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره 17/

هفده و با درجه مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما:

بسمه تعالی

فرم اطلاعات پایان نامه های کارشناسی ارشد

Name of University: TEHRAN MARKAZI AZAD	
Name of Student:	Start data:
Student No:	Finishing data:
Address:	
Tel No:	
<p>1. Research: Due to the lack of resources in terms of investigation on the offense of overthrowing the system and feeling the need to pay more attention to legal materials and its objections in terms of this crime and criminal justice policy review toward it, I addressed this issue.</p> <p>2. Sample Taking of Cases According to Quantity, Gender, etc:</p> <p>3. Research Procedure: Library</p> <p>4. Method of Measurement:</p> <p>5. Research Design:</p> <p>6. General Conclusion: According to the central question of the thesis that is listed in the introduction, after studying the books and analysis and review of articles in the field of the crime it can be said that opposit to the image of legislators and justic system of the offense of overthrowing, in the vision of religious and customary it differs from. Muharibih that is the punishment of designers of ovetthrowing and its doers, and in this view, attitude need to be to amend the penal law and it is better the deffense of ovetthrowing be defined independently and appropriat sanctions will be considered more favorably.</p>	

فهرست مطالب:

1	مقدمه
1	الف) بیان موضوع و اهمیت آن
2	سئوالات تحقیق و فرضیه ها
3	روش تحقیق
3	ب) سابقه و ضرورت انجام تحقیق
4	ج) اهداف و کاربردها
4	اهداف
5	کاربردها
5	د) سازماندهی تحقیق
7	بخش اول: تمهیدات
7	فصل اول: تعاریف و مفاهیم
7	گفتار اول: سیاست جنایی و انواع آن
7	بند اول: تعریف سیاست جنایی
11	بند دوم: انواع سیاست جنایی
11	الف) از نظر ماهیت
11	- سیاست جنایی سرکوبگرانه
۱۶	- سیاست جنایی پیشگیرانه
19	ب) از نظر کاربردی
19	- سیاست جنایی تقنینی
20	- سیاست جنایی قضایی
22	- سیاست جنایی اجرایی
23	- سیاست جنایی مشارکتی
25	گفتار دوم: تعریف براندازی
25	بند اول: تعریف حقوقی براندازی

28	- اشغال نظامی
28	- انقلاب
29	- کودتا
30	- براندازی آرام
30	- استحاله
31	- قیام مسلحانه
32	بند دوم: تعریف فقهی براندازی
32	- بغی
36	- محاربه
39	- افساد فی الارض
44	فصل دوم: تاریخچه
44	گفتار اول: براندازی در سیر تاریخ
44	بند اول: پیش از انقلاب
47	بند دوم: پس از انقلاب
49	گفتار دوم: سیر فکری در جهت جرم انگاری براندازی
49	بند اول: سیر فکری در جهت جرم انگاری براندازی در فقه
54	بند دوم: سیر فکری در جهت جرم انگاری براندازی در قانون
65	بخش دوم: رویکرد کنشی و واکنشی به براندازی
65	فصل اول: سیاست جنایی پیشگیرانه (کنشی) راجع به براندازی
65	گفتار اول: پیشگیری اجتماعی
68	گفتار دوم: پیشگیری وضعی
71	فصل دوم: سیاست جنایی سرکوبگرانه (واکنشی) و قضایی راجع به براندازی
71	گفتار اول: سیاست جنایی سرکوبگرانه (واکنشی) جرم براندازی در قانون و فقه
71	الف) قانون مجازات اسلامی
82	ب) قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح مصوب 1382

90	ج) مصادیق سرکوبگرانه براندازی در فقه با نگاهی به قانون مجازات جدید
109	گفتار دوم: سیاست جنایی قضایی راجع به جرم براندازی
114	بخش سوم: تشکیلات و تشریفات دادرسی
114	فصل اول: تشریفات اولیه ی قانونی و تحقیقات مقدماتی
114	گفتار اول: کشف و تعقیب
117	گفتار دوم: تحقیق
118	فصل دوم: تشریفات دادرسی و تضمینات عادلانه برای جرم براندازی
118	گفتار اول: دادگاه های صالح
118	بند اول: دادگاه بدوی
119	الف) تعیین صلاحیت بر اساس نوع مجازات
120	ب) تعیین صلاحیت بر اساس نوع جرم
121	ج) تعیین صلاحیت بر اساس شخصیت متهمین
122	بند دوم: مرجع تجدید نظر
124	گفتار دوم: تضمینات دادرسی عادلانه
124	بند اول: تأمین آزادی
126	بند دوم: حق دفاع
127	بند سوم: حضور هیئت منصفه
128	بند چهارم: علنی بودن دادرسی
130	نتیجه گیری و پیشنهادات
130	- نتیجه گیری
132	- پیشنهادات
134	فهرست منابع و مآخذ
139	چکیده انگلیسی

مقدمه

الف) بیان موضوع و اهمیت آن:

یکی از فواید زندگی جمعی تشکیل حکومت و دولت به منظور قاعده مند شدن آزادی ها و تمایلات و واگذاری زمام اداره ی جامعه به شخص یا اشخاص خاصی به عنوان حاکم و فرمانروا بوده است. از همان ابتدا اطاعت از حاکم یا فرمانروا در جهت استقرار حکومت و نظم و امنیت ، به عنوان ارزش و هنجاری مهم شناخته شد و مخالفت با حکومت و نظم مستقر فاصله گرفتن از ارزش و هنجار و در نتیجه « جرم » تلقی گردید و لذا عدم اطاعت یا تلاش در راستای نابودی و براندازی نظام مستقر با واکنش شدید و مجازاتهای سنگین همراه شد. اما میان مشروعیت نظام و رضایتمندی شهروندان و اتباع جامعه با وقوع مخالفت ها و شورشها و در نهایت براندازی رابطه ی مستقیم برقرار است.

در حقوق ایران نیز با پیروزی انقلاب اسلامی، یکی از مباحثی که با تغییر حکومت سلطنتی دچار تحول ساختاری شد، خشونت سیاسی و قیام علیه حکومت بود. قانونگذار ایران در وضع مقررات و جرائم علیه امنیت ، « قیام علیه حکومت اسلامی » و « طرح براندازی حکومت اسلامی » را جرم و آن را محاربه یعنی جنگ با خدا و رسول دانست. بنابراین هرگونه تغییر و تحول در ساختار قدرت و حکومت به ساز و کارهای پیش بینی شده در قانون اساسی محدود و هرگونه اقدامی مغایر با آنها به منزله ی جنگ با خدا و رسولش دانسته شد.

موضوع مطالعه در این پایان نامه بررسی سیاست جنایی تقنینی و قضایی ایران در مقابله با «براندازی»، تبیین قلمرو و دامنه ی این جرم و بیان مصادیق آن در قانون و بررسی و تحلیل پاسخ های حکومت ایران به این جرم و همچنین بررسی تاریخی و فقهی این جرم از گذشته تا کنون است.

سئوالات تحقیق و فرضیه ها:

سؤال اصلی: با توجه به ساختار خاص حکومت ایران و با وجود عدم بیان تعریفی مستقل از جرم براندازی در قانون مجازات ایران، سیاست جنایی نظام جمهوری اسلامی ایران در برخورد با این جرم چگونه است؟

فرضیه: به نظر می رسد سیاست کیفری ایران مبنی بر محارب و مفسد فی الارض دانستن افراد یا گروه های برانداز و پاسخ کیفری شدید به جرم براندازی و اختلاط میان مفاهیم محاربه و افساد فی - الارض و جرم براندازی می باشد.

سئوالات فرعی:

1- با توجه به اینکه ساختار اصلی حکومت جمهوری اسلامی ایران بر پایه ی شریعت و آموزه های دینی می باشد، نحوه ی مقابله با مجرمان براندازی و مخالفان سیاسی نظام و حکومت تا چه میزان بر پایه ی این اصول و آموزه های دینی می باشد و تا چه حد از فقه و شریعت اسلام متأثر بوده است؟

فرضیه: به نظر می رسد با وجود اینکه حکومت ایران بر پایه ی شریعت و دین اسلام می باشد، برخورد با متهمین و مجرمین براندازی بر پایه ی سرکوب و پاسخ کیفری سنگین می باشد در حالیکه آموزه های دینی اسلام بر ضرورت تحمل مخالفان سیاسی و تنظیم واکنش دفاعی در برابر آنها تأکید دارد.

2- منظور از براندازی ارتکاب اعمال فراقانونی و خشونت آمیز جهت سرنگونی حکومت است یا هرگونه فعالیتی ولو به صورت مسالمت آمیز جهت تغییر ساختار حکومت جرم تلقی می شود؟

فرضیه: با بررسی مواد قانونی در زمینه ی جرم براندازی و مصادیق آن از دید مقنن و با توجه به رویه ی قضایی معمول در خصوص این جرم به نظر می رسد اعمال مسالمت آمیز و قانونی برای ابراز مخالفت با سیاست حاکم نیز به اشتباه جرم براندازی تلقی می شوند.

3- با توجه به اینکه جرم سیاسی در قانون مجازات ایران تعریف نشده است آیا هرگونه اقدام عملی جهت براندازی اعم از مسالمت آمیز یا غیر مسالمت آمیز از نظر اصولی جرم سیاسی می باشد یا عمومی؟

فرضیه: آنطور که از بررسی قانون به دست می آید، قانونگذار ایران میان مباحث متفاوت محاربه و براندازی اختلاط ایجاد کرده و به اشتباه جرم سیاسی براندازی را با مجازات جرم عمومی محاربه قابل مجازات دانسته است. بنابراین نهایتاً با توجه به خلاء وجود تعریف جرم سیاسی در قانون به نظر می رسد، قانون گذار جرم براندازی را در زمره ی جرائم عمومی قرار داده است.

روش تحقیق:

با توجه به موضوع و عنوان این پایان نامه ، که بر پایه ی مطالعات و روش کتابخانه ای و در برخی مباحث انجام مصاحبه و گفتگو تهیه و تدوین شده است، به طور کلی روش تحقیق این پایان نامه توصیفی- تحلیلی از طریق منابع کتابخانه ای می باشد.

ب) سابقه و ضرورت انجام تحقیق:

با وجود اینکه در دوران معاصر ، اقدامات خشونت آمیز برای برانداختن حکومت ها شایع تر از انتخابات ملی و توسل به اقدانات قانونی بوده است ، تحقیق راجع به آن از نظر کمی و ماهیت پژوهش ها چندان قابل توجه نبوده است. در منابع اسلامی هم تاریخ نگاران تنها به بیان جزئیات جنگهای سلاطین و بیان احکام و نحوه ی مقابله با باغیان و شورشیان بسنده کرده اند. در حقوق ایران نیز تألیف و اثر مستقلی در خصوص بررسی جرم براندازی در قانون و قضا و مسائل مربوط به آن انتشار نیافته است و با وجود تحولات پس از انقلاب که اسلامی سازی قوانین موجب شد مجازات بسیاری از جرائم علیه امنیت از جمله براندازی نظام، محاربه و افساد فی الارض قرار گیرد، علی رغم مقالات و گفتگو های پراکنده ی برخی حقوقدانان در این خصوص، بحث مبسوط و تحقیق خاصی در این زمینه انجام نشده است. همچنین در سالهای اخیر و پس از تحولات سیاسی که برخی مقامات هرگونه بحث در مورد اصلاح ساختار حکومت و قدرت را طرح براندازی و مشمول مجازات دانسته اند ، به نظر می رسد با توجه به تمامی این موارد، جای خالی یک بحث و تحقیق مبسوط در

زمینه ی نوع برخورد قانونگذار و دستگاه قضا در قبال این جرم و بررسی ایرادات حقوقی احتمالی وارد بر متن قانون احساس می شود.

ج) اهداف و کاربردها:

اهداف

هدف عمده ی این تحقیق بررسی و کنکاش در یکی از مهم ترین جرائم علیه دولت و حکومت می باشد. حکومت ایران پس از قرن‌ها حکومت پادشاهی و سلطه ی حکام بر مردم، پس از انقلاب اسلامی توانست بر اساس آموزه های دین اسلام و اصول مذهب شیعه ، به تجربه ی جدیدی در خصوص نوع حاکمیت و شیوه ی حکومت بر پایه ی قوانین مذهبی و دموکراسی دست یابد و چنین حکومتی مسلماً باید به تحمل سیاسی و خویشتن داری در مقابل مخالفان سیاسی معتقد باشد. حال آنکه شرایط بحرانی زمان انقلاب و نیاز به استقرار حکومت و تثبیت انقلاب باعث به وجود آمدن فضای امنیتی خاصی در کشور شد که نتیجه ی آن اعمال پاسخهای شدید کیفری در قبال جرائم امنیتی در قانون بود که عمدتاً تلاش شد این سیاست کیفری، به شرع و آموزه های فقهی نسبت داده شود.

حال آنکه در فضای جدید و استقرار و تثبیت نظام جمهوری اسلامی و فروکش کردن تهدیدات گروه های مسلح معارض و اجماع صاحب نظران و متفکرین حقوقی بر کارساز نبودن سرکوب و خشونت در دوام حکومتها و نیز توجه به اهمیت جلب رضایت و مشارکت شهروندان در استقرار حکومت دموکراسی ، اهمیت بازنگری و بازبینی قوانین راجع به برخورد با مخالفان سیاسی و تفکیک میان مخالفان ساختارشکن و خشن از اپوزسیون قانونی و اصلاح طلب که در چارچوب قانون و اقدامات مسالمت آمیز به بیان مخالفت های خویش می پردازند امری اجتناب ناپذیر می باشد. بنابراین هدف از این پایان نامه جلب توجه به سمت ایرادات وارد بر قانون فعلی و باز گشایی مسیری به سوی بازنگری در قانون و رفع ایرادات قانون در برخورد با این جرم می باشد.

کاربردها:

با توجه به مطالب و مباحث مطرح شده در این پایان نامه که به سیر تاریخی و تحولات جرم مورد نظر در فقه و قانون و بیان و تحلیل قانونی از این جرم پرداخته ، این مطالعه می تواند در موارد زیر مورد استفاده و مفید واقع گردد:

- 1- کمک به قانونگذار در تبیین دیدگاه اسلام در خصوص جرم سیاسی و مجرمین سیاسی در راستای اهتمام بیشتر در تصویب و اجرای مقررات راجع به جرم سیاسی و تعیین مصادیق آن که عدم تعریف آن از ایرادات قانون مجازات ایران می باشد که نهایتاً منجر به تلقی اشتباه قانونگذار از جرم براندازی به عنوان جرم عمومی شده است.
- 2- ارائه ی تصویر روشنتری از ایرادات اساسی قانون مجازات اسلامی در زمینه ی نوع رویکرد به جرم براندازی و مجازات آن به منظور انجام اصلاحات ضروری در جرائم علیه امنیت داخلی و براندازی.
- 3- ارائه ی پیشنهادات و راهکارهای غیر سرکوبگر در زمینه ی مقابله با جرم براندازی و در نتیجه آن حفظ امنیت و بقای حکومت.
- 4- کمک به حقوقدانان، قضات و وکلای دادگستری در راستای ایجاد دکترین و رویه ی قضایی پویا در بحث جرائم علیه امنیت و براندازی و نیز بازگشایی مسیری به سمت تلاش و مطالعه هرچه بیشتر در زمینه ی اینگونه جرائم و تألیف و تدوین آثار بیشتر و مفیدتر در این زمینه که تا کنون جز در مقالات محدود و پراکنده ای مسکوت مانده است.

د) سازماندهی تحقیق:

این پایان نامه در سه بخش گردآوری شده که هر بخش شامل دو فصل و هر فصل شامل دو گفتار می باشد. بخش اول به بررسی مقدمات و تمهیدات موضوع پایان نامه می پردازد. در فصل اول به « تعاریف و مفاهیم » پرداخته شده که شامل دو گفتار است. در گفتار اول «تعریف سیاست جنایی و انواع آن» و در گفتار دوم «تعریف فقهی و حقوقی براندازی» آمده. در فصل دوم که در خصوص «تاریخچه براندازی» صحبت شده به دو گفتار تقسیم می شود که در گفتار اول به «بررسی سیر تاریخی براندازی» در دو دوره ی پیش و پس از انقلاب اسلامی می پردازد

و راجع به مقررات و قوانین حکام و سلاطین در خصوص جرائم علیه حکومت از ایران باستان تا انقلاب اسلامی است و در گفتار دوم « سیر فکری در جهت جرم انگاری براندازیدر فقه » که در برگیرنده ی مفاهیم فقهی مشابه براندازی مانند « محاربه و افساد فی الارض » و « بغی » می باشد آمده و در بند جداگانه ای « سیر فکری در جهت جرم انگاری براندازی در قانون » آمده که در آن به بررسی پاره ای از قوانین راجع به براندازی از جمله قوانین مجازات مختلف و برخی قوانین خاص از پیش و پس از انقلاب سخن آمده است.

در بخش دوم این پایان نامه به بررسی « رویکرد کنشی و واکنشی نسبت به جرم براندازی » پرداخته شده. در فصل اول که « سیاست جنایی پیشگیرانه (کنشی) راجع به براندازی » است در دو گفتار « پیشگیری اجتماعی » و « پیشگیری وضعی » سعی شده به بیان راهکارهایی غیر سرکوبگرانه پرداخته شود که می توان به کمک آنها از بروز چنین جرائمی جلوگیری نمود. فصل دوم تحت عنوان « سیاست جنایی سرکوبگرانه (واکنشی) راجع به براندازی » شامل دو گفتار « سیاست جنایی سرکوبگرانه (واکنشی) جرم براندازی در قانون و فقه » و « سیاست جنایی قضایی راجع به جرم براندازی » می باشد که در گفتار اخیر سعی شده که گریزی نیز به لایحه قانون مجازات جدید که هنوز به تصویب نهایی نرسیده زده شود.

بخش سوم این پایان نامه به « تشکیلات و تشریفات آیین دادرسی » اختصاص دارد که شامل دو فصل است و در فصل اول « تشریفات اولیه ی قانونی و تحقیقات مقدماتی » اعم از دو گفتار در مورد وظیفه ی کشف و تعقیب و تحقیق در خصوص جرم براندازی و در فصل دوم « تشریفات دادرسی و تضمینات عادلانه برای جرم براندازی » شامل دو گفتار « دادگاه های صالح » برای رسیدگی به این جرم و بررسی چگونگی تعیین صلاحیت دادگاه بدوی رسیدگی کننده و مراجع تجدید نظر و نیز « تضمینات دادرسی عادلانه » که می توان در مورد جرم براندازی به کار گرفت می باشد.

در پایان نیز به بیان نتایج حاصله پرداخته و پیشنهادهای در این زمینه ارائه شده است.

بخش اول : تمهیدات

فصل اول: تعاریف و مفاهیم

گفتار اول: سیاست جنایی و انواع آن

بند اول: تعریف سیاست جنایی

«اصطلاح سیاست جنایی»¹ اولین بار به عنوان «یک رشته مطالعاتی علمی» توسط دانشمند آلمانی، «آنسلم فون فوئرباخ»² در کتاب حقوق کیفری او که در سال 1803 میلادی چاپ و منتشر شد استفاده شده است. این دانشمند آلمانی در خصوص ارائه تعریفی از سیاست جنایی عقیده دارد که «سیاست جنایی مجموعه شیوه های سرکوبگرانه است که دولت با توسل به آنها علیه جرم واکنش نشان می دهد». در نظر او «سیاست جنایی مبتنی بر شیوه های قهر آمیز و تنبیهی و رسمی بوده و تنها علیه جرم به کار بسته می شود»³. تعریفی که وی از سیاست جنایی ارائه داده نشانگر مفهوم مضیق از سیاست جنایی بوده و در واقع آن چیزی است که از آن با عنوان سیاست کیفری یاد می شود⁴.

در یک جمله می توان گفت در این سیاست جنایی اقتدار دولتی حرف اول و آخر را می زند. پروفیسور دندیو دوو ابرز⁵ استاد دانشگاه پاریس و قاضی دادگاه بین المللی نورنبرگ در سال 1938 در مقام تعریف سیاست جنایی، دوباره تعریفی را به کار می برد که یادآور دیدگاه های فوئرباخ است. تعریف آقای وابر به این شرح است:

«سیاست جنایی یک هنر و فن است. موضوع آن کشف شیوه هایی است که مبارزه علیه جرم را میسر می سازد. سیاست جنایی شامل همه ی شیوه هایی که دولت ممکن است در اختیار داشته باشد و علیه بزهکاری به اجرا بگذارد نمی شود، سیاست جنایی، پیشگیری را در بر نمی گیرد. البته امر پیشگیری از وظایف دولت است، ولی وقتی که پیشگیری برای مهار و کنترل جرم موثر واقع نگردد،

¹ Criminal Policy

² Anselm Von Feuebach

³ لازرژ، کریستین، درآمدی بر سیاست جنایی، ترجمه علی حسین نجفی ابرندآبادی، تهران، نشریه میزان، چاپ اول، بهار 82، ص 10-11

⁴ نجفی، ابرندآبادی، علی حسین، تاریخ تحولات کیفری (سیاست جنایی)، کارشناسی ارشد، دانشگاه شهیدبهشتی، سال ۱۳۷۸، ص 357.

⁵ Donne dieu de Vabres

آن وقت وظیفه ی دوم دولت که همان سیاست جنایی است اعمال می شود ، یعنی : واکنش تنبیهی و سرکوبگرانه علیه جرم»¹. بدین ترتیب ملاحظه می شود که در تعبیر دندیو دووابرز سرکوبی و مجازات پس از شکست پیشگیری مطرح می شود با این قید که پیشگیری از وظایف دولت است ولی در زیر مجموعه سیاست جنایی قرار نمی گیرد . علت آن این است که سیاست جنایی در تعبیر آقای دووابرز نیز در چار چوب حقوق جزا قابل تصور است . از این تعریف این نکته قابل برداشت است که واکنش در مقوله سیاست جنایی به دو شکل سرکوبگر (کیفری) یا همان مجازات و شکل پیشگیرانه (غیر کیفری) است، در تعریف آقای دووابرز تنها شکل نخست یا همان واکنش کیفری را در بر گرفته ².

بدین سان مفهوم مضیق سیاست جنایی یعنی « سیاست کیفری » عمدتاً شامل اعمال حقوق کیفری علیه جرم و مجرم می شود و بنابراین تدابیر و اقدامات ماهیتاً پیشگیرانه از بزهکاری را از قلمرو خود خارج می کند . این طرز تفکر تا اواسط سده بیستم بر اندیشه اندیشمندان علوم جنایی حاکم بوده است ³.

فون لیست ⁴ دانشمند دیگر آلمانی که یکی از بنیان گذاران اتحادیه بین المللی حقوق کیفری در سال 1889 میلادی بوده است، در تعریف سیاست جنایی بیان می کند: « سیاست جنایی ، یک رشته مطالعاتی است که بر حسب داده ها و یافته های فلسفی و علمی ، از جمله یافته های جرم شناختی ، و با توجه به اوضاع و احوال تاریخ ، سعی در تدوین و ایجاد آموزه های سرکوبگر (کیفری) و پیشگیرانه دارد که در عمل نسبت به بزهکاری و بزهکار، قابل اعمال باشند» ⁵. به نظر فون لیست برای تشخیص سیاست جنایی دو نکته را می توان مد نظر قرار داد: از یکسو به پیشگیری اجتماعی با

¹ لازرژ، کریستین ، پیشین ، ص ۱۲ .

² نجفی ابرند آبادی ، علی حسین ، مباحثی در علوم جنایی (تاریخ تحولات کیفری) ، دانشگاه شهید بهشتی ، کارشناسی ارشد ، 78 - 79 ، تهیه و تنظیم مهرداد رایجیان اصلی ، صفحه 359

³ لازرژ ، کریستین ، پیشین ، ص 13 - 12

⁴ Franz Von Listzt

⁵ نجفی ابرند آبادی ، علی حسین ، و دیگران ، دانشنامه جرمشناسی ، تهران ، انتشارات گنج دانش ، چاپ دوم 1390 ؛ صفحه 98